

СТАНОВИЩЕ

от Петя Александрова Александрова, департамент "Кино, реклама и шоубизнес", НБУ, професор и доктор на науките в направление 8.4 "Театрално и филмово изкуство", върху научните трудове и творческата дейност за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност "доцент" по професионално направление 8.4 "Театрално и филмово изкуство", обявен в Държавен вестник бр. 52 от 18.06.2024, с кандидат гл. ас. д-р Йосиф Аструков.

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания

От приложената справка се вижда, че гл.ас. д-р Йосиф Аструков отговаря на минималните национални изисквания, като в повечето параграфи забележимо ги надскача.

II. Изследователска (творческа) дейност и резултати:

1. *Монографията „Фотографията като...“.*

Книгата е разделена на отделни глави и веднага препраща към едно фасетъчно възприемане. Още във въведението се поставя под въпрос класицистичното отношение – към фотографията като професионални умения, като изкуство, като материален процес, като пасивно възприятие, като... Бих казала, че целият текст е “поставяне под въпрос”, опит да се разсъждава спрямо моментното състояние на фотографския образ без екзалтация и без критицизъм, като “наука и изкуство за репродуциране”. В първа глава “За невъзможната дигитализация” авторът подробно надниква в дебрите на технологиите - от скенерите, софтуерите, светлинните източници до обработката, копирането, цветните корекции – за да се гмурне в “безкрайната многовариантност” при дигитализацията с “предвидими” или поне “задоволителни” резултати. Той недвусмислено заявява, че аналоговата фотография е извървяла дълъг еволюционен процес и има завършена и качествена технология, но предимството на дигитализацията е в обработката. Във втората, “Фотографията като попкултура”, находчиво свързва фотографията с туризма (Исландия и Перник), масовостта със “скриването зад камерата” и празнотата на количествените натрупвания, манията по фототехниката с липсата на идеи.

Резултатът е промяна на фотографския бизнес – на фото услугите и на професията, но и обезстойняването на отделното изображение. Трета глава “Мимолетният образ” се занимава с промененото общуване чрез снимки от човек към човек и от човек към общество. Най-вече с различното отношение – снимките не се правят, за да останат, а да изразят ефимерно състояние, едновременно конкретност, но и неизвестност. Тук приветствам употребата на думата “щракане” като термин. Четвърта глава “Между фотография и кино” навлиза в раздвижването на снимките, като проследява два типа и обяснява липсата им на смисъл извън дигиталния екран. Пета глава “Loop”-ът като културен феномен” разказва за безкрайното повторение, което дигиталната технология постига изключително лесно. И вижда неговите екранни възможности например в изкуството (инсталации, анимации). Шеста глава “Хибридни процеси” акцентира върху конкретни аналогово-дигитални и дигитално-аналогови процеси с акцент върху принтирането. Резултатът –аналогово копие на снимка, получена първоначално по дигитален път (с. 114) - поражда в мен въпрос към автора: как би коментирал смисъла на аналогичната практика в киното – прехвърлянето на лента на изображение, заснето дигитално? Пак ли става дума за “изкуствено добавяне на стойност”? Интересно е, че в тази глава Йосиф Аструков пише за “автор” и за “авторско намерение”, което влиза в противоречие с предишните глави, където снимащият не се определя априори за автор.

Седма глава се занимава със “сток фотографията” и възможните бизнес модели на банките и платформите с образи, които само на пръв поглед са лесно достъпни за предлагащите собствени снимки. Продуктът са аморфните изображения, които стават за “заготовки” и убиват фотографията чрез изкуствената си визия, идеални предмети, хора и ситуации, и утопично и нереално въздействие. Но и засилват връщането към старите технологии и копнежа по оригиналност. Следващият ми въпрос е свързан със загатнатата в текста възможност изкуственият интелект да измести сток банките – как го вижда Йосиф Аструков?

Осма глава разглежда сору-paste модела и присъствието на референтни образи, което води до лоша имитация, особено при модни сесии, но и на храни. А също и до орязване на въображението. Девета глава търси в старите дефекти заявка за

артистичност, съчетани с трудоемкост и бутиковост. Десета глава е посветена на остаряването на дигиталната снимка – не като физически носител, което е невъзможно, а технологично и като естетика на времето. Единадесета глава акцентира върху генерираните образи, всъщност върху изкуствения интелект, макар това да е неточен термин. Тук авторът се отклонява излишно върху предисторията и теста на Тюринг, за да стигне до платформата Midjourney и имитативните колажи на Стефан Щерев, Къци Вапцаров или себе си. Всички сме запознати с възловия казус от какво избира IT и илюзията, че в интернет има всичко. По-интересно е разглеждането на произведеното от ChatGPT като имитативни колажи от следващо поколение и развиваването на мисълта на Чомски, че той е високотехнологичен плагиат.

В последната глава, която дава и заглавието на монографията, авторът се връща към теоретичната обосновка какво е фотографията, за да препотвърди класическите теории за нея, като ги разшири със съвременните практики.

Съгласна съм с декларираните от автора приноси в неговата самооценка. Няма да ги повтарям, а ще открия няколко достоинства на този мозаечен текст. Първото е безспорната актуалност в избора на темата. Йосиф Аструков е включил разнородните аспекти на преформатирането на понятието “фотография”. Разгледал е основен дебат още от откритието на фотографията в неговото развитие до последните практики – този за оригинала и стойността му в “епохата на техническа възпроизводимост”. А също за промяната на действителността и не/автентичността на образите. За тенденцията реалността вече да не е интересна и загърбването на документалния стил на снимане. За границата между ограничението при самото снимане и съзнателното манипулиране на събития, хора и ситуации с определени идеи и взаимовръзки. За липсата на естетическа оригиналност във всяко техническо откритие, но наличието на ускорение в употребите.

Друго достоинство на текста са конкретните анализи на практиките, направени с компетентност и аналогии от аналоговото време, но и с усет за актуалност и естетически изисквания. В тях личи работата на Йосиф Аструков като фотограф и визуален артист.

Имам една съществена и две несъществени забележки. Съществената се отнася до конструкцията на книгата, която е донякъде механично събиране на отделните разглеждани от кандидата през годините теми – заглавията на главите повтарят заглавията на публикувани статии. Една по-голяма последователност и прецизност при прехода и връзките между частите би придала монолитност на авторовите разсъждения.

Другите забележки са дребни: бих отбелязала прекалено честата употреба на “парадоксално е” за класически противоречия, които са закономерни и лишени от елемент на абсурд. Цитирането какво е “визуално изкуство” (с. 141) през Уикипедия не е научно – Йосиф Аструков го използва с ирония, но така игнорира възможността да се сложат действителни рамки на термина.

2. Монографията “Екран и сцена. Новите мултимедийни представления.”

Изследването се занимава с мултимедийните представления и разглежда понятията интерактивност, виртуалност, motion capture/tracking, кибер представления, и като цяло какво е дигитално представление. Проследени са в хронологичен вид различните опити, заедно с анализ и представяне на визуални материали и източници. Тук Йосиф Аструков отново демонстрира интердисциплинарно мислене и навлиза в кръстоските между изкуствата, като разглежда съвременните технологии и понятия. Теоретичната систематизация на видовете представления ги представя с примери от българската или международна сцена. Подобно на темата с изкуствения интелект това е едва началото за бъдещи научни разработки, което подчертава тяхната модерност.

3. Други публикации:

Йосиф Аструков е приложил 5 статии извън монографията. Няма да се спирам поотделно на всяка, ще отбележа няколко извода извън декларираните в приносите. Първият е лоялността на автора към собствената институция и съответно към форумите и изданията на Института за изследване на изкуствата – той от години ефективно се включва с текстове и в Изкуствоведските четения, и в списанието „Проблеми на изкуството“, и в Платформата за изкуства към ИИИЗк. Вторият е

последователността му като специалист към фотографията във всичките ѝ аспекти, но и продължаването на занимания извън нейните рамки (съвременният танц, експерименталното кино, самотният зрител...) и заявяването в повече области. Така публикациите разкриват Йосиф Аструков като многостранен и наистина интердисциплинарен автор, който обогатява полето на изследванията във визуалните изкуства.

III. Други дейности на кандидата:

От академичната справка прави впечатление участието на Йосиф Аструков в множество международни и национални научни и приложно-научни проекти. Но най-поразителна е творческата му дейност – към списъка са приложени 6 изложби, 8 късометражни (част от тях бих определила и като експериментални) филми, 3 фотоалбума и десетки участия като асистент, фотограф и още дейности във видеа или сценично осветление, които са неразчленими от авторския екип по една творба. В този смисъл Йосиф Аструков е един не само интердисциплинарен, но и колективен “игрaч” в съвременните артистични практики.

И накрая не мога да не добавя и личните си впечатления от кандидата като за всеотдаен, широко скроен и оригинално мислещ колега. Това ме подтикна да го покана да се включи с курсове към НБУ, които той успешно води и до днес.

Казаното дотук ми дава основание да изкажа мнение, че гл. ас. д-р **Йосиф Аструков** има необходимите качества, за да бъде предложен от членовете на научното жури за избор от Научния съвет на Института за изследване на изкуствата на академичната длъжност доцент, за което и аз гласувам ЗА.

София, 5.09.2024

С уважение:
проф. Петя Александрова, д.н.